अनेके १एकभिन्ने २विष्णौ पु० "एकोऽनेकः सवः कः किम्" विष्णुस०"मायया बहुरूपत्वान्नैकः "इन्द्रोमायाभिः पुरुरूप ईयते इति श्रुतेः" भा० ।

नैकचर त्रि०नैकः संघीभूय चरति चर-ट । संघीभूयचारिणि शूकरादौ "अपि न हन्यः शाखादृकोऽन्यतमोनैकचरोह वा भक्षयति" भाग० ५।८।२०

नैकज पु० नैकधा-जायते जन-ड पृषो० धात्वोपः । धर्मगुप्तये अनेकधा जायमाने परमेश्वरे "सुखदो नैकजोऽपजः" विष्णुस०। "धर्मसंरक्षणार्थाय संभवामि युगे युगे" भगवद्गीतेः भा० ।

नैकटिक त्रि० प्रयोजनाय निकटे वसति ठक् । भिक्षादिलाभहेतोः ग्रामादिनिकटवासिनि भिक्षुकादौ । भिक्षुणा हि ग्रामात् निकटे स्थातव्यमिति शास्त्रात् तद्गतत्वम् "आट नैकटिकान्ममान्" भट्टिः ।

नैकती स्त्री नैकं तायते ताय-ड गौरा० ङीष् । गौर्यां तत्र भवः पलद्या० अण् नैकत तत्रार्थे त्रि० ।

नैकधा अव्य० नैक+प्रकारे धाच् । अनेकप्रकारे "शीर्षयोः पतिता इत्यादिभिर्नैकधा तयोः" भा०व० ११अ० ।

नैकभेद त्रि० नैकोभेदोऽस्य । उद्भावने अनेकप्रकारे अमरः

नैकमाय त्रि० नैका माया यस्य । १अनेककपटे २परमेश्वरे पु० "नैकमायो महाशनः" विष्णुस० "इन्द्रोमायाभिः पुरुरूप ईयते" श्रुतेस्तस्यानेकमायत्वात्तथात्वम् ।

नैकरूप त्रि० नैकं रूपं यस्य । १नानारूपे २परमेश्वरे पु० "नैकरूपो बृहद्रूपः शिपिविष्टः प्रकाशनः" विष्णुस० । "इन्द्रो मायाभिः पुरुरूप ईयते"श्रुतेस्तस्य तथात्वम् । कर्म० ३अनेकेषु रूपेषु "नैकरूपधरोऽव्ययः" विष्णुस्तुतिः ।

नैकशृङ्ग पु० नैकानि चत्वारि शृङ्गाण्यस्य । परमेश्वरे "नैकशृङ्गो गदाग्रजः" विष्णुस०। "चत्वारि शृङ्गास्त्रयो अस्य पादाः" इति मन्त्रवर्णात् तस्य तथात्वम् स्त्रियां ङीष् ।

नैकषेय पुंस्त्री निकषाया अपत्यम् ढक् । राक्षसे इला०

नैकसानु पु० नैके सानवोऽस्य । पर्वतभेदे तत्र चरतीति चर-ट । नैकसानुचर शिवे "नैकसानुचरस्वरः" भा०आनु० १७अ० ।

नैकात्मन् पु० नैक आत्मा स्वरूपमस्य । परमेश्वरे "नैकात्मा नैककर्मकृत्" विष्णुस०। "तदैक्षत बहु स्यामिति"श्रुतेस्तस्य तथात्वम् ।

नैकृतिक त्रि० निकृत्या परापकारेण जीवति निकृत्या निष्ठुरतया चरति वा निकृति+ठक् । स्वकिञ्चुपकारिस्व भ्रमसत्यादि परवृत्तिच्छेदनेन १स्वार्थपरे २शाठ्येन चारिणि च "अधोदृष्टिर्नैकृतिकः स्वार्थसाधनतत्परः" मनुः "न नास्तिको नैकृतिकोऽथ वापि" हरिवं० १५४अ० ।

नैगम पु० निगम एव स्वार्थे-अण् । ब्रह्मप्रतिपादके उपनिषद्रूपे १वेदभागे २नये नीतौ हेमच० । निगमे भवः अण् । ३वणिग्जने अमरः । ४नागरे मेदि० तस्येदमण् । ५निगमसम्बन्धिनि त्रि० "तेषां प्रतिविधानार्थं प्रवक्ष्याम्यथ नैगमम् । कार्याणां सर्वसिद्ध्यर्थं तानुपायान् निबोध मे" भा०शा० १००अ० तत्र वणिजि "श्रेणीनैगमपाषण्डिगणानामयं विधिः" याज्ञ०"मार्गे च महति निगमे नैगमानाम्" दशकुमा० ६निघण्टुपर्यायभेदे "आद्यं नैघण्टुकं काण्डं द्वितीयं नैगमं तथा" निघण्टु भाष्यम् । "अहादुल्वमधीयानं नैगमं संप्रचक्षते" इति च तद्भाष्यम् ।

नैगमिक त्रि० निगमे भवः तस्य व्याख्यानो वा छगयना० ठक् । १निगमभवे २तद्व्याख्यानग्रन्थे ३तद्ध्याये च ।

नैगमेय(ष) पु० १कुमारानुचरभेदे "तस्य (कार्त्तिकेयस्य) शाखो विशाखश्च नैगमेयश्च पृष्ठजः" भा०आ० २६अ० सुश्रुतोक्ते २बालग्रहभेदे"स्कन्दग्रहस्तु प्रथमः" इत्युपक्रमे "नवमो नैगमेयश्च यः पितृग्रहर्क्षितः" इत्युक्त्वा "यः फेनं वमति विमथ्यते च मध्ये शोद्वेगं विलपति चोर्द्ध्वजीवमाणः । उच्यर्थं प्रततमथोवसासगन्धिर्निःसङ्गो भवति हि नैगमेयजुष्टः" इति लक्षितः । अत्र नैगमेष इत्यपपाठः ।

नैघण्टुक न० निघण्टुः पर्यायशब्दमधिकृत्य प्रवृत्तम् ठक् । "गोरादापारेपर्यन्तमाद्यं नैघण्टुकं मतम्" भाष्योक्ते प्रथमाध्यायत्रयात्मके निघण्टुग्रन्थस्य प्रथमकाण्डे "नैघण्टुकमिदं देवतानामप्राधान्येनेदमिति तद्यदन्यदेवते मन्त्रे निपतति नैघण्टुकं ततः" निरुक्तकारः १।२०।

नैचाशाख न० नीचाशु शूद्रयानिषु शाखा पुत्रपौत्रादिपरम्परा यस्य नीचाशाखः पतितः "शूद्रावेदी पतत्यत्रेः" मनुस्मरणात् तस्येदमण् । शूद्रावेदिसम्बन्धिधने "नैचाशाखं मघवन् ! रक्षया नः" ऋ०२।५२।१४ तद्भाष्ये च उक्तैव व्युत्पत्तिर्दर्शिता ।

नैचिक न० नीचां-भवतीति ठक् । गोःशिरोभागे हेमच० ।

नैचिकी स्त्री नीचैश्चरति ठक् अव्ययस्य टिलोपः । प्रशस्ता निधिः गोकर्णशिरोदेशः । प्राग्रक्ष्योक निधिकाख्यस्याः